

KULTURUTSKOTTETS BETÄNKANDE nr 9/1978-79 med anledning av ltm Lasse Wiklöfs m.fl.hemställningsmotion till landskapsstyrelsen om utarbetande av förslag till lag för skydd av kulturhistoriskt värdefulla byggnader och kulturmiljöer samt inventering av sådana byggnader och miljöer.

Med anledning av nämnda motion, varöver landstinget inbegärt kulturutskottets utlåtande får utskottet, som i ärendet hört antikvarie Sol-Britt Kärkkäinen, fil.kand. Eva von Sivers, arktiekt Folke Wickström och lantmätteriingenjör Bertel Fagerlund, vördsamt anföra följande.

Kulturutskottet har vid ärendets behandling konstaterat att landskapet för närvarande i avsaknad av lagstiftning om kulturhistoriskt värdefulla byggnader har möjlighet att skydda sådana byggnader enbart genom inköp eller expropriation. Kommunerna kan genom stads- respektive byggnadsplaneåtgärder försöka förmå ägare till kulturhistoriska byggnader att göra frivilliga insatser för byggnadernas bevarande. S.k.K-märkning innebär nämligen ingen förpliktelse att bevara en byggnad utan framskjuter endast beviljandet av rivningstillstånd med tre månader för att ge tid för uppmätning och fotografering. Emellertid är de kulturhistoriskt märkliga byggnaderna på landsbygden sällan belägna på byggnadsplanerat område, varför möjligheten att genom K-märkning stimulera fastighetsägare till ett bevarande inte föreligger. Vidare står samhällets önskan att bevara en kulturhistorisk byggnad ofta i motsatsförhållande till rent ekonomiska intressen som talar för nybyggnad på tomten speciellt om denna är centralt belägen inom ett affärsområde.

Enligt rikets lag om skydd för kulturhistoriskt märkliga byggnader 8 § har ägare till i lagen avsedd byggnad, som enligt skyddsföreskrifterna åsamkas skada eller olägenhet, rätt att utfå ersättning ur statens medel.

Visserligen har rikets lag i nuvarande utformning inte haft särskilt stor effekt såtillvida, att endast c. 50 byggnader har fredats men enligt vad utskottet erfarit förbereder man nu i riket en revidering som skulle möjliggöra ett större utnyttjande av lagen.

En legal grund för bedrivandet av byggnadsvård inom landskapet är under alla omständigheter betydelsefull, varför utskottet anser det angeläget, att en åländsk lag om skydd för kulturhistoriskt värdefulla byggnader snarast stiftas.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att bestämmelserna om bostadsbidrag och -lån allt mera utvecklas i sådan riktning att även upprustning av gamla byggnader blir ekonomiskt tänkbara alternativ.

Det bästa resultatet när det gäller bevarande av äldre byggnader och miljöer torde dock åstadkommas genom ökad information till allmänheten om betydelsen av det kulturarv de enskilda inbyggarna ansvarar för samt genom råd och anvisningar om hur gamla byggnader kan renoveras utan att det yttre utseendet ändras.

För denna allmänna upplysnings- och rådgivningsverksamhet, som speciellt skulle vara avsedd för byggnadsnämnderna, byggnadsinspektörerna, byalagen m.fl., skulle landskapet behöva en sakkunnig person med insikter i etnologi och byggnadsvård och som skulle vara verksam vid landskapets museibyrå.

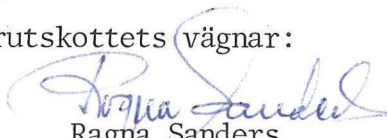
Den kulturmiljöinventering som landskapets museibyrå för närvarande kommunvis utför, kommer säkerligen i publicerad form att bli en betydelsefull inspirationskälla för ändrade attityder till den äldre bebyggelsen. Med hänsyn härtill anser utskottet, att inventeringen borde påskyndas genom ökad resurstilldelning och eventuellt även genom prioritering framom andra mindre skyndsamma åtaganden.

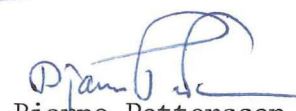
Med hänvisning till det ovan anförda och med beaktande av att det gamla byggnadsbeståndets bevarande inte borde få försummas av en befolkning som vill slå vakt om sin särart och sitt kulturarv, får utskottet vördsamt föreslå

att Landstinget hos landskapsstyrelsen måtte hemställa om utarbetande av förslag till lag om skydd av kulturhistoriskt värdefulla byggnader och kulturmiljöer samt inventering i brådskande ordning av sådana byggnader och miljöer.

Mariehamn den 12 december 1978.

På kulturutskottets vägnar:

Ragna Sanders
ordförande

Bjarne Pettersson
sekreterare.

Närvarande i utskottet: ordföranden Sanders, viceordföranden Olof M. Jansson (delvis) ledamöterna Fagerholm, Karlsson och Nylund samt ersättaren Öberg (delvis).